

Brüsszel, 2016.11.30.
COM(2016) 769 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

Energiaárak és -költségek Európában

{SWD(2016) 420 final}

Bevezetés

Az energia mindennapi életünk elengedhetetlen eleme. Szükségünk van rá a fűtéshez, a hűtéshez, a világításhoz és a helyváltoztatáshoz; fontos otthonaink, irodáink, munkahelyeink és az egész gazdaság működése szempontjából. Jelentősége miatt az energiához való hozzáférés politikailag érzékeny téma. Ez az egyik indoka a Bizottság által javasolt energiaunió-stratégiának. Az energia ára szintén érzékeny kérdés. Az alacsony árak egyfelől előnyösek lehetnek – növelik vásárlóerőnkét és életszínvonalunkat, valamint csökkentik vállalkozásaink költségeit, ezáltal fokozva versenyképességüket. Ugyanakkor, mivel az energiát piaci úton szolgáltatják, az energiaszolgáltatóknak olyan árakra van szükségük, amelyek fedezik költségeiket, illetve a jövőbeli energiaszolgáltatás biztosítását szolgáló beruházások finanszírozását. A magas árak arra utaló jelek, hogy csökkenteni kell a magas széndioxid-kibocsátású energia felhasználását, vagy hogy ösztönözni kell az energiahatékonyt és az innovatív ökológiai tervezésű termékek és tiszta technológiák használatát.

Az energiaárak és energiaköltségek történetét jelentős változások és jelentős hatások jellemzik. Az 1970-es és az 1980-as években az olajszállítók korlátozásai megnövelték az árakat és gazdasági megrázkódtatásokat okoztak. A közelmúltban az új energiaellátási csatornák és az alternatív energiaforrások egyre fokozódó igénybevétele bővítette a kínálatot, miközben az energiahatékonyt szolgáló intézkedések és az alacsony növekedés csökkentették a keresletet és lenyomták a nagykereskedelmi árakat. Az EU azt állapította meg, hogy minél versengőbb és likvidebb az energiapiac, annál változatosabb és nagyobb számú energiaforrást és szolgáltatást tudunk elérni, és annál kevésbé vagyunk kitéve az ilyen ingadozásnak.

Az Európai Bizottság 2014-ben terjesztette elő első jelentését az energiaárakról és költségekről.¹ Ez globálisan magas energiaárakról számolt be, azzal, hogy az árak jelentősen eltérnek az uniós tagállamok között, és érzékelhetően magasabbak Európában, mint nemzetközi kereskedelmi partnereinknél, különösen az Egyesült Államokban. A kiskereskedelmi árak jobban nőttek, mint a nagykereskedelmi árak, a hálózati árösszetevő, illetve az adók és díjak növekedése miatt. Az adatok hiányosságai miatt született meg az arra vonatkozó ajánlás, hogy fokozni kell az energiaárakkal kapcsolatos adatok részletességét, átláthatóságát, illetve az adatgyűjtés következtetésességét.² A jelentés szakpolitikai következtetései szerint az ismertetett adatok és bizonyítékok az energia belső piacának részleges fejlődését mutatták, valamint azt támasztották alá, hogy további intézkedésekre van szükség Európa energiahatékonyágának, illetve az alacsony széndioxid-kibocsátású energia biztonságának és diverzitásának fokozása érdekében. Az energiaunió-keretstratégia és ütemterve határozzák meg e munka előmozdításának kétéves keretét, 2016-tól kezdődően.³

Ez a második jelentés számos módon teszi naprakésszé az elemzést. Először, a tagállamok statisztikai hivatalaival végzett kiterjedt eseti adatgyűjtés eredményeként az energiaárakkal kapcsolatos adatok minősége jelentős mértékben javult, így a levonható következtetések még részletesebbek és egyértelműbbek. Az adatokat tovább frissítették, így az elérhető legnaprakészebb képet mutatják az energiaárak állását illetően a villamos energia, a gáz és a kőolajtermékek ágazataiban. Ezenkívül javult az összesített adatok és az esettanulmányokra vonatkozó adatok elemzése, ami lehetővé teszi számunkra, hogy mélyebben feltárjuk az energiaárakkal kapcsolatos trendeket és hatásokat, mind a háztartások (különösen az alacsony jövedelemmel rendelkező háztartások), mind az ipar (különösen az energiaigényes iparágak) tekintetében. Az *energiaköltségek* vizsgálata segítséget nyújt annak megértésében is, hogy miként tudunk reagálni az energiaárakra, gyakran az energia hatékonyabb felhasználása révén.

¹ COM(2014) 21 /2.

² Ez vezetett a bizottsági javaslatához és a földgáz- és villamosenergia-árakra vonatkozó európai statisztikáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet (a 2016. október 26-i (EU) 2016/1952 rendelet) elfogadásához.

³ Lásd az energiaunió-keretstratégia 8. intézkedési pontjában (2015. február), valamint az energiaunió frissített ütemtervében (2015. november).

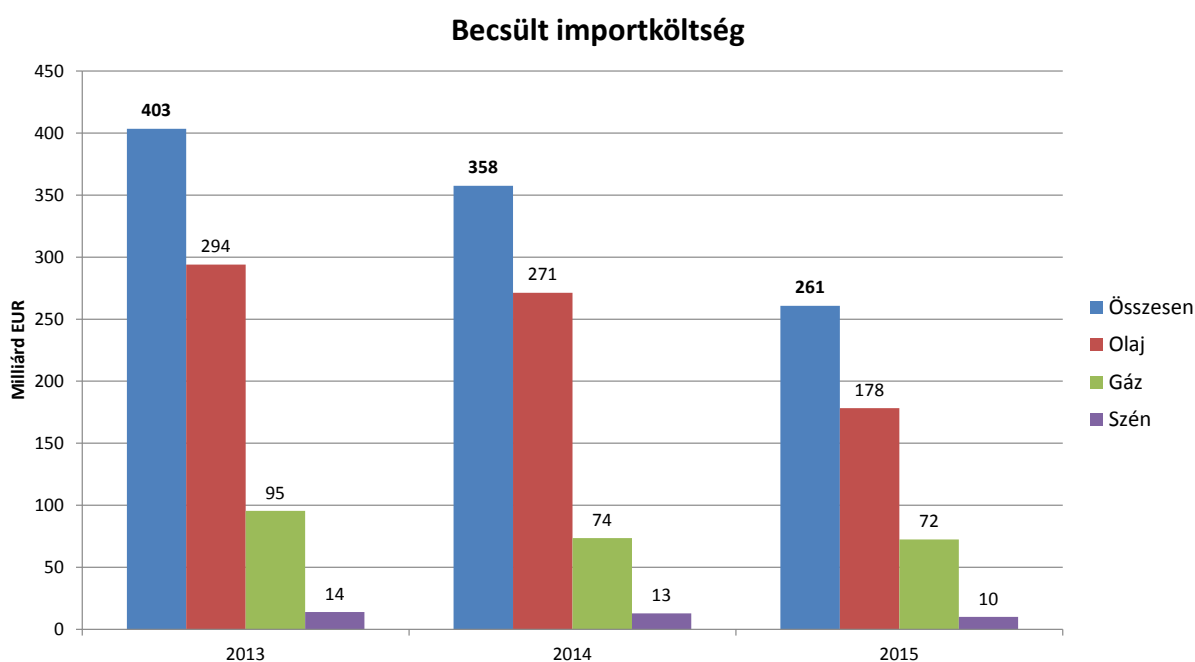
A jelentés a csatolt munkadokumentumban található, illetve a Bizottság részéről készített tanulmányokban szereplő bizonyítékokra épül.

1. Az uniós energiainport költsége

Az importált energia jelentős aránya miatt az árak és energiafogyasztásunk hatása erőteljesen megjelenik az EU fossziliztüzelőanyag-importjának költségeiben. Ez mutatja, hogy mennyire ki van szolgáltatva az Unió gazdasága az energiaárak globális trendjeinek, valamint emlékeztet bennünket arra, hogy ahhoz, hogy csökkenthessük importköltségeinket, mérsékelnünk kell fossziliztüzelőanyag-fogyasztásunkat a fokozott energiahatékonyság és a költséghatékony belső alternatív energiaforrások révén.

Az energiainport költsége a 2005-ös 238 milliárd EUR-ról 2013-ra 403 milliárd EUR-ra nőtt. Az energetikai termékek árai csökkenéseinek és a fogyasztás visszaesésének eredményeként ez az összeg 2015-ben 261 milliárd EUR-ra csökkent, mintegy 35%-kal a 2013-as szint alá. Az árak esése volt a csökkenés fő tényezője, mivel annak ellenére, hogy mindhárom fosszilis tüzelőanyag fogyasztása csökken, e tüzelőanyagok uniós termelése is egyre kisebb lett, így a nettó import (és az EU fossziliztüzelőanyag-importtól való függősége) fokozódott.

1. ábra: Az EU fossziliztüzelőanyag-importjának becsült költsége

Forrás: A Bizottság saját számítása

Valamennyi fosszilis tüzelőanyag ára csökkent (legfőképpen az olajé). Ennek oka a kínálat növekedése (az USA-ból származó olajpala és palagáz, a kanadai olajhomok, a jelentős OPEC termelés, a megnövekedett globális gáz- [beleértve a cseppfolyósított földgázt is] és szénkitermelés), valamint az alacsonyabb kereslet (lassabb globális növekedés, különösen Kínában, de a keresleti oldal olyan strukturális változásai is, mint az épületek és gépjárművek energiahatékonyságát célzó szakpolitikáknak köszönhető energiahatékonyság-növekedés vagy az alternatív tüzelőanyagok térnyerése a lakásszektorban és a közlekedés területén).

Ahogy csökkent az importált fosszilis tüzelőanyagok ára a benzinkutakon, úgy nőtt a háztartások rendelkezésére álló jövedelem. Hasonló hatások figyelhetők meg számos ágazatban, többek között a közlekedésben és az energiaigényes iparágakban. A folyamatosan visszafogott gazdasági növekedés időszakában ez egyszeri lökést adott az EU gazdaságának, amelynek hatását 2015-ben 0,8%-os, 2016-ban pedig 0,5%-os potenciális GDP növekedésnek megfelelő mértékűre becsülik.⁴

⁴ Az Európai Bizottság 2015. téli időjárás-szimulációi.

2. Villamosenergia-árak Európában

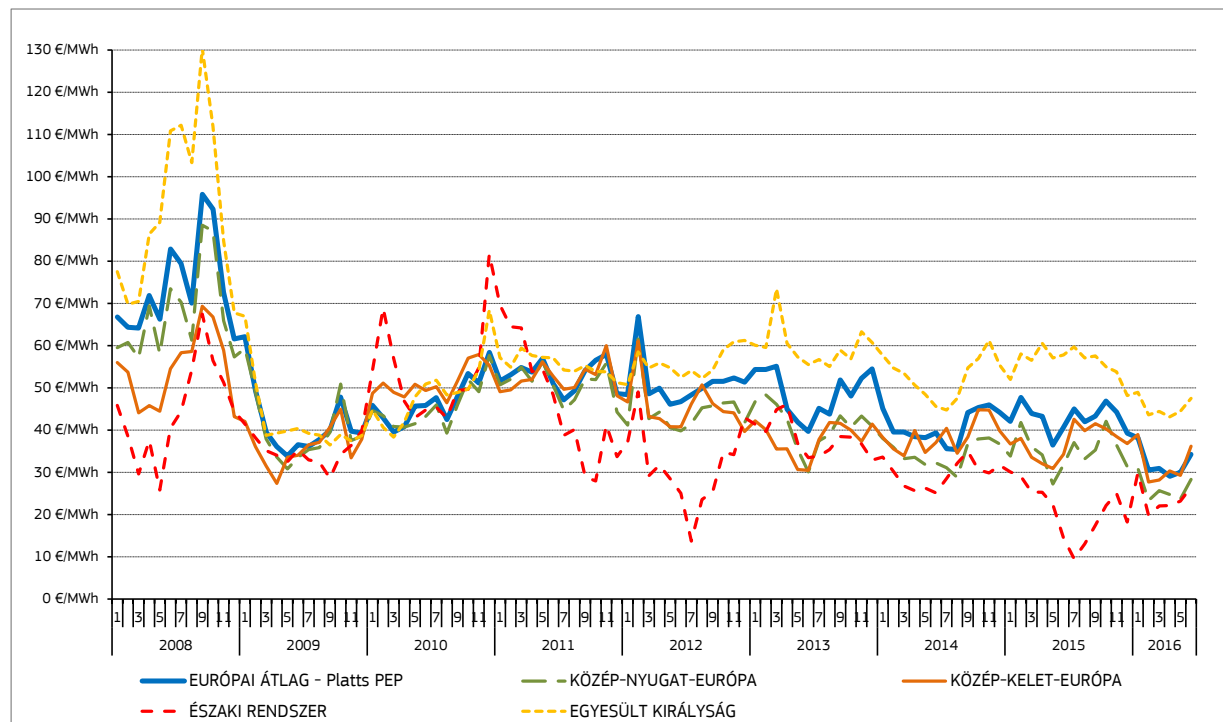
2.1. Nagykereskedelmi árak

A belső piac fejlődésének eredményeként a villamos energia európai nagykereskedelmi piaca jelentős változásokon estek át az elmúlt években. A villamos energia nagykereskedelmi tőzsdéi szinte valamennyi tagállamban kialakultak, hogy utat nyissanak a másnapi, határidős és napon belüli kereskedelemnek. A rugalmas és likvid piacok lehetővé tehetik a kínálat és a kereslet hatékonyabb összekapcsolását, ami csökkenti az előállítási költségeket és ezáltal az árakat. A legérettebb piacokon az ilyen ügyleteknek kell meghatározniuk a tőzsdén kívüli kétoldalú szerződéses árakat is.

Ezek az elkülönült nemzeti nagykereskedelmi piacok fokozatosan összekapcsolódnak a szomszédos piacokkal, és – az egyre nagyobb számban összekötött átviteli hálózatokkal együttesen – likvidebb és hatékonyabb piacokat alkotnak.

Az árakra különböző tényezők hatnak, beleértve az energiaszerkezetet, a határokon átnyúló összekötéseket, a piac-összekapcsolásokat, a piaci szolgáltatók koncentrációját és az időjárás körülményeket. Ehhez hasonlóan, a fogyasztói és az ipari kereslet, a keresletszabályozás, az energiahatékonyság és az időjárás befolyásolja a piac „keresleti oldalát”.

2. ábra: Az EU nagykereskedelmi villamosenergia-árainak trendjei

Forrás: Platts és európai energiátőzsdék

Az európai nagykereskedelmi villamosenergia-árak 2008 harmadik negyedében tetőztek, és azóta egy rövid 2011-es emelkedéstől eltekintve folyamatosan csökkennek. Az árak 2008 óta csaknem 70%-kal csökkentek, 2011 óta pedig 55%-kal,⁵ és 2016-ban 12 éve nem tapasztalt szintre értek.

A csökkent szén- és gázárak hatása más tényezőkkel együtt döntő befolyást gyakorol a villamosenergia-árakra:

- az ökonometriai elemzések azt mutatják, hogy a fosszilis tüzelőanyagok (szén, gáz és olaj) energiatermelésben képviselt arányának 1%-os emelkedésével egyidejűleg a regionális piactól függően 0,2–1,3 EUR/MWh-val nő a villamos energia nagykereskedelmi ára;

⁵ Súlyozott európai villamosenergia-átlagár, forrás: Platts.

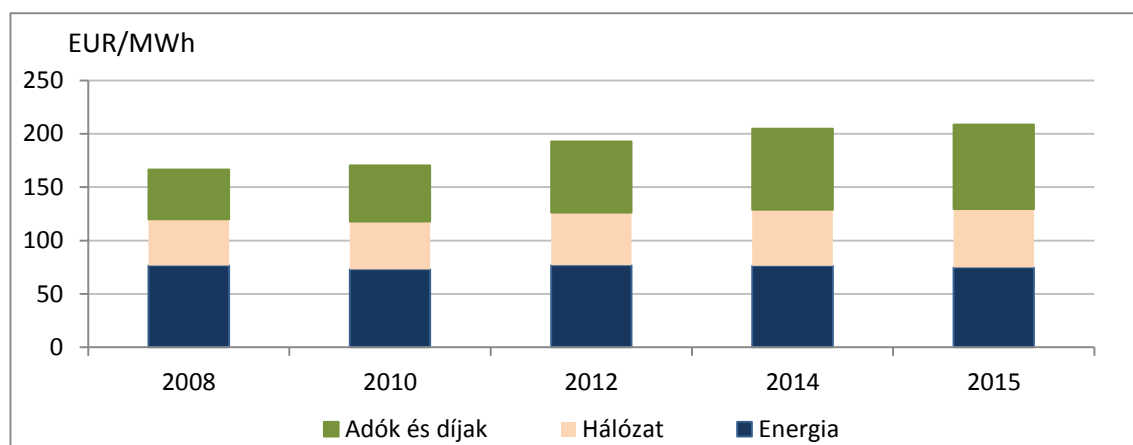
- piac-összekapcsolás: az egy vagy több összekapcsolt területben részt vevő országok esetében erősebb az árkonvergencia a szomszédos piacokkal, és ezekre alacsonyabb árkülönbség jellemző;
- növekvő összekapcsolási kapacitás: a 10% alatti összekapcsolhatósággal rendelkező piacokon enyhén magasabbak voltak az árak, mint a 10% feletti összekapcsolhatósággal rendelkező piacokon. Ez rámutat arra, hogy fontos a belső villamosenergia-piac és a határokon átnyúló összekapcsolhatóság további fejlesztése;
- több piacon az alacsony határkölségű nap- és szélenergiából előállított villamos energia csökkenti a nagykereskedelmi árakat. Az ökonometriai elemzés arra utal, hogy a megújuló energiaforrások arányának minden 1 százalékpontos növekedése átlagosan 0,4 EUR/MWh-val csökkenti a nagykereskedelmi villamosenergia-árakat az EU-ban; a tényleges csökkenés a regionális piactól és attól a tüzelőanyag-forrástól is függ, amelyet a megújuló energiaforrások felváltak. A megújuló energiaforrások hatása nagyobb (0,6-0,8 EUR/MWh) Északnyugat-Európában, a Baltikumban, valamint Közép- és Kelet-Európában;
- a visszafogott gazdasági növekedéshez kapcsolódó alacsonyabb kereslet, a kapacitások bővülésével együttesen többletkapacitást eredményezett több országban; valamint
- a CO₂-kibocsátási egységek iránti csökkent kereslet és a nemzetközi kreditek (CDM) erős kínálata jelentős többletet eredményezett a kibocsátáskereskedelmi piacon, minek folytán csökkentek a CO₂-árak, ez pedig begyűrűzött a nagykereskedelmi árakba is.

2.2. Kiskereskedelmi villamosenergia-árak Európában

A tökéletesen versengő piacokon a nagykereskedelmi piacokon bekövetkező változások gyorsan és teljes körűen begyűrűznek a kiskereskedelmi piacokra. Európában azonban különböző tényezők korlátozzák ez a begyűrűzést.⁶ Ezenfelül a kiskereskedelmi árak jelentős része adók és díjak, illetve szabályozott hálózati árak formáját öltő szabályozás eredménye.

A villamos energia háztartási átlagára⁷ 2015-ben 208,7 EUR/MWh volt. A nagykereskedelmi árral ellentétben az átlagár évente átlagosan 3,2%-kal emelkedett 2008 és 2015 között. Annak érdekében, hogy jobban megérthessük az ezen trend mögötti mozgatórugókat, részletesen meg kell vizsgálni a különböző árösszetevőket. A 3. ábrán a villamos energia uniós súlyozott háztartási átlagárának alakulása szerepel, három fő tényezőjére bontva (energia, hálózat, valamint adók és díjak).

3. ábra: A villamos energia uniós háztartási kiskereskedelmi átlagárának összetevői

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

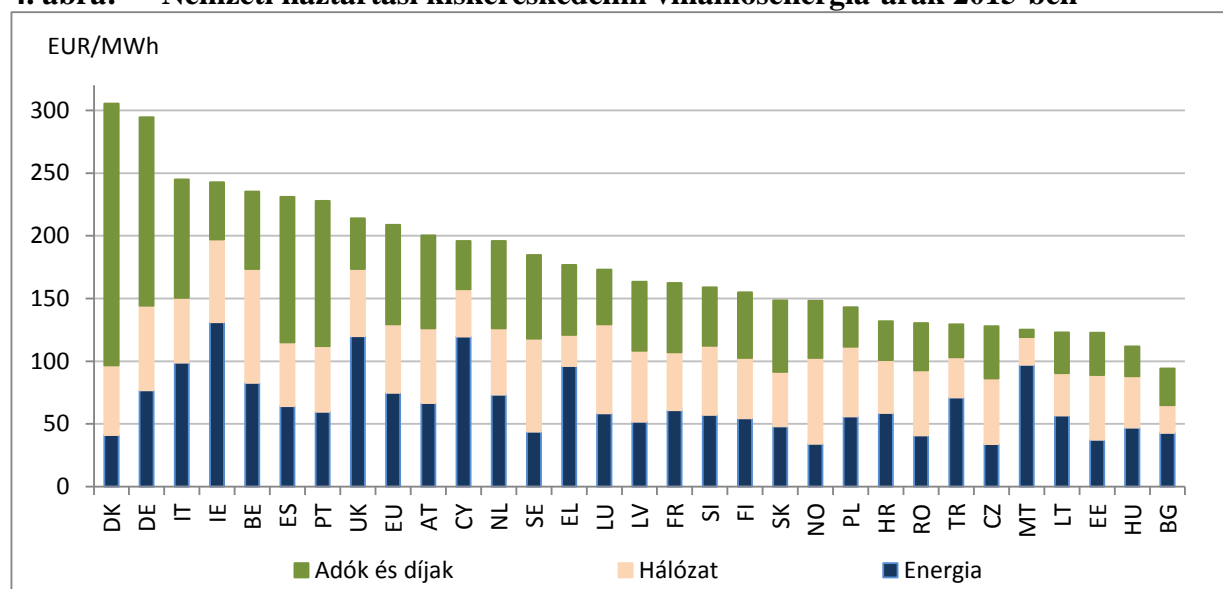
⁶ Például az inkubens vállalkozások piaci ereje, a piacra lépési akadályok és az adminisztratív módon szabályozott árak.

⁷ Az átlagárak a súlyozott EU-28 átlagárakra utalnak.

Az **energia összetevő** (az ár villamosenergia-kiskereskedő részére fizetett része) mértéke 2008-tól 2015-ig 15%-kal csökkent. Ez a nagykereskedelmi árak jelentős változásaival összehasonlítva csekély változás arra utal, hogy a kiskereskedelmi piacokon nem lehet teljesen hatékony a verseny. Az elemzés azt mutatja, hogy az energia összetevő hatását befolyásolja a piacon fennálló verseny mértéke, valamint a piaci árak szabályozása. Amennyiben szabályozzák a kiskereskedelmi árakat, azok – logikus módon – kevésbé reagálnak a nagykereskedelmi árak csökkenésére (a változás mértéke és sebessége szempontjából is). Ezenfelül, az energia összetevő tagállamonkénti eltéréseinek mértéke 19%-kal csökkent 2008 és 2015 között, ami azt jelzi, hogy a belső piac fejlődése hatást gyakorolt a nagykereskedelmi árkonvergenciára, illetve az árkonvergencia kiskereskedelmi árakba való begyűrűzésére. Mindez összességében arra utal, hogy bár van valamilyen hatása a nagykereskedelmi árak változásának, az ár energia összetevője erősebben is reagálhatna a belső piacon.

Ahogy azonban a 3. ábrából kitűnik, az egyéb tényezőket jelentősebb változás érintette. A **hálózati összetevő** mértéke évente átlagosan 3,3%-kal nőtt. Az **adók és díjak** összetevő mértéke szintén jelentősen nőtt, az átlagárban képviselt részesedése pedig 28%-ról 38%-ra nőtt.

4. ábra: Nemzeti háztartási kiskereskedelmi villamosenergia-árak 2015-ben

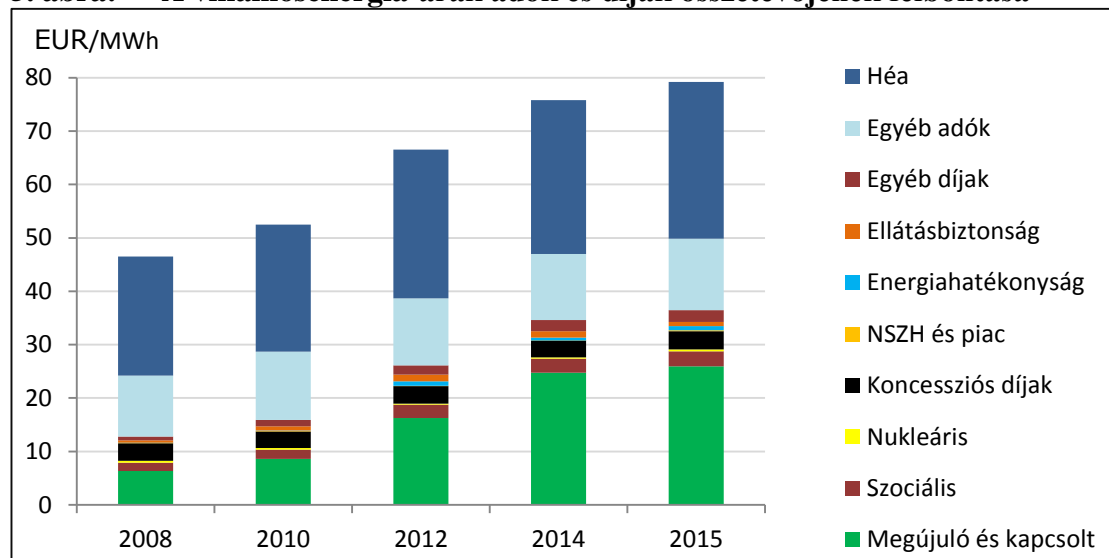

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

A Bizottság elemzése az adók és díjak összetevőt 10 alkomponensre⁸ bontja, amelyekkel megpróbálja következetesen szemléltetni, illetve kezelni a tagállamok által a háztartási villamosenergia-árakra kivetett különböző adókat és díjakat. A díjakat meghatározott szakpolitikák támogatására szedik be, noha nem jelentik az adott szakpolitikára fordított valamennyi kormányzati kiadást. Az adókat rendszerint nem rendelik meghatározott szakpolitikákhoz.

⁸ 1. Megújuló energia, valamint kapcsolt villamosenergia- és hőtermelés;
 2. Szociális elemek (kiszolgáltatott fogyasztók, szociális tarifák, hálózathoz nem kapcsolódó rendszerek, végső menedékes szolgáltatás, nyugdíjalapok, foglalkoztatáspolitikák);
 3. A nukleáris ágazat támogatása;
 4. Energiahatékonyság;
 5. Ellátásbiztonság (az ellátáspolitikai biztonsága, a belső villamosenergia-előállítás/tüzelőanyag-gyártás támogatása, vészhelyzeti készletek díjai);
 6. Koncessziós díjak (főként a közterület-foglalásért);
 7. Nemzeti szabályozó hatóság és piac (a nemzeti szabályozó vagy piacüzemeltető finanszírozása);
 8. Egyéb díjak (beleértve a kutatás-fejlesztést, a deficitjárdékokat és a köztelevíziós díjakat);
 9. HÉA;
 10. Egyéb adók (jövedéki adók [ezeket egyes tagállamok villamosenergia-adóként, földgázadóként, energiafogyasztási adóként, végső energiafogyasztási adóként, különleges energiafogyasztási adóként, környezetvédelmi adóként sorolják fel], valamint olyan adók, mint az elosztási, átviteli és üvegházhatásúgáz-kibocsátási adók).

5. ábra: A villamosenergia-árak adók és díjak összetevőjének felbontása

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

A héa a legjelentősebb alkomponens, amely 2015-ben az adók és díjak összetevő 37%-át tette ki, a 2008-as 48%-hoz képest csökkenve. Értékarányos adóként a héa előnye, hogy nem csökkenti a nagykereskedelmi árak árjelzéseit a kiskereskedelmi árakban. Az energiapolitikai szempontból legjelentősebb figyelembe vett alkomponenst a „megújuló energia, valamint kapcsolt villamosenergia- és hőtermelés” támogatását szolgáló díjak jelentik. Ez a 2008-as 14%-ról 2015-re a teljes összetevő 33%-ára nőtt.

Az uniós háztartási átlagár ezen elemzése elfedi az Európában fennálló jelentős különbségeket. Az árak a legolcsóbb és a legdrágább ország között a háromból egy tényezőben térnek el. A tagállamok fiskális szükségletei és szakpolitikához kapcsolódó díjai az adók és díjak arányának jelentős eltéréseit eredményezik a végső árakban: a héa és az egyéb adók vonatkozásában e részesedés 59%-tól (DK) 5%-ig (MT) terjed; a megújuló energiaforrásokhoz és a kapcsolt villamosenergia- és hőtermeléshez kapcsolódó díjak átlagosan 12%-ot jelentenek,⁹ de ezek aránya 22-23%-tól (PT, DE) 0-2%-ig (HU, IE) terjed.

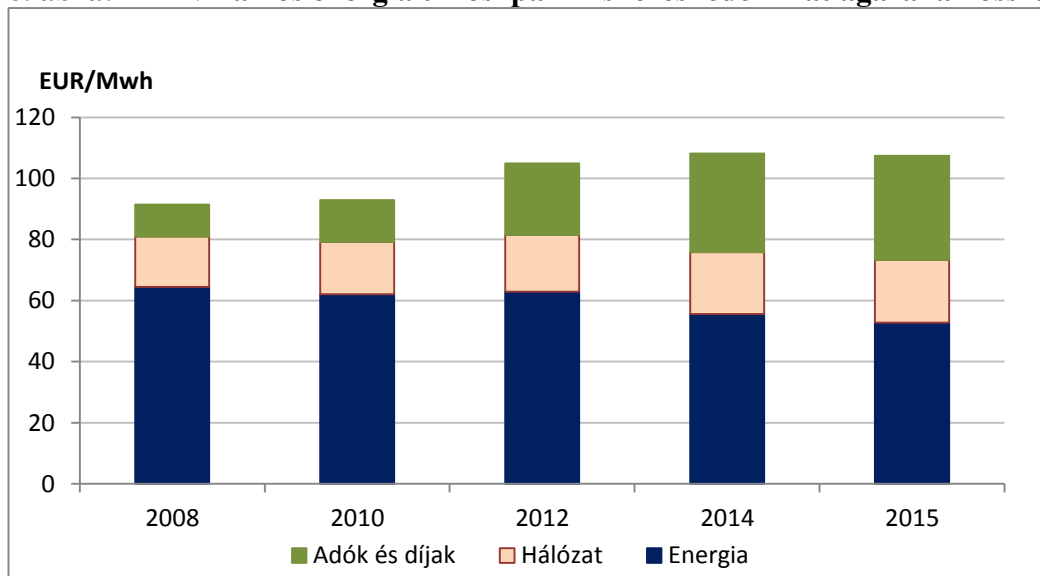
Az *ipari*¹⁰ villamosenergia-árak adatai kisebb növekedéseket mutatnak; az átlagos éves növekedés az EU-ban 0,8% és 3,1% közötti¹¹ volt a 2008–2015-ös időszakban. A 6. ábra reprezentatív ipari fogyasztási sávot használ (2 000–20 000 MWh/év). A nagy energiafogyasztók, beleértve több villamosenergia-igényes iparágat is, adott esetben maguk termelik saját áramukat, hosszú távú energiaszolgáltatási szerződésekkel rendelkeznek, vagy gyakran alacsonyabb hálózati árakat, adókat és díjakat fizetnek, ami 50%-kal alacsonyabb árakat eredményezhet, mint az ugyanazon országban található egyéb ipari fogyasztók esetében.

⁹ 2015-ben az EU villamosenergia-termelésének 28%-a származott megújuló forrásokból.

¹⁰ Az ipari fogyasztók esetében a végső kiskereskedelmi árak nem tartalmazzák a héát, mivel az visszatéríthető.

¹¹ Az iparban a nagy energiafogyasztók (70 000-150 000 MWh/év; vagyis az Eurostat IF fogyasztási sávja) esetében az árak évi 0,8%-kal nőttek; a közepes fogyasztók (2 000–20 000 MWh/év vagyis az ID sáv) esetében évi 2,3%-kal; a kis fogyasztók (20-500 MWh/év; vagyis az IB sáv) esetében pedig évi 3,1%-kal. Az összesített adatok nem tükrözik az egyes vállalatok valamennyi árváltozását.

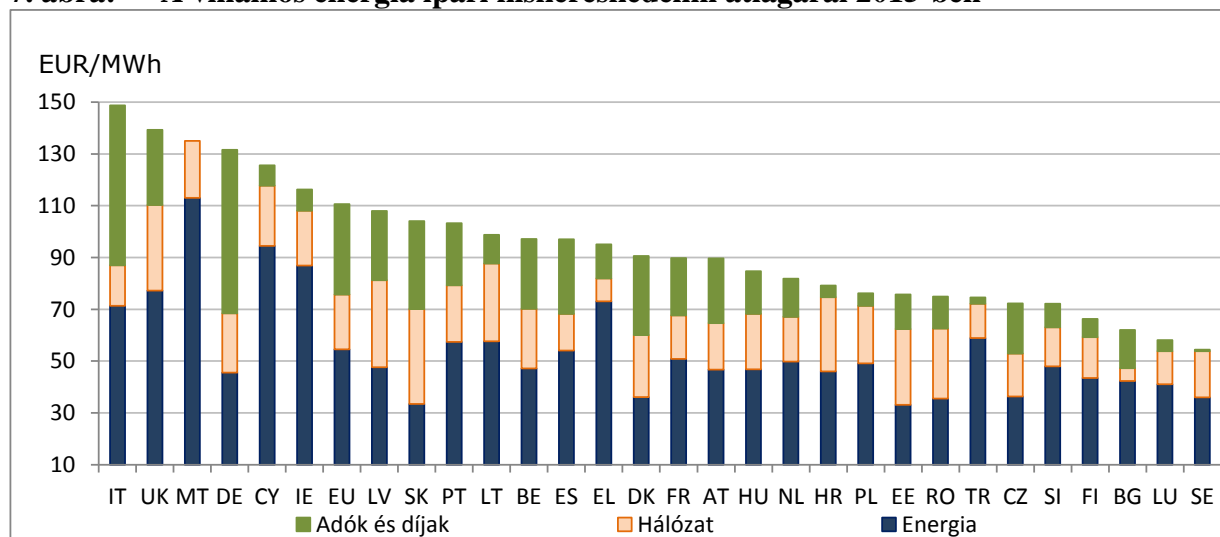
6. ábra: A villamos energia uniós ipari kiskereskedelmi átlagárának összetevői

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

A háztartási villamosenergia-árakhoz hasonlóan fennmaradtak az eltérések a tagállamok között; az árak eltérési tényezője 2,75.

7. ábra: A villamos energia ipari kiskereskedelmi átlagárai 2015-ben

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

A villamos energia ipari átlagára **energia összetevőjének** mértéke 2008 és 2015 között évi 2,8%-kal csökkent. Ezen összetevő tagállamonkénti eltérése szintén csökkent 12%-kal. E részleges árkonvergencia arra utal, hogy a piac-összekapcsolásból és a határokon átnyúló kereskedelemről következő fokozott versenyt előmozdító uniós energiapolitikák pozitív hatással járnak. Ezzel együtt hét tagállamban¹² az energia összetevő ténylegesen *növekedett* az időszak során, ami egyes esetekben a nem megfelelő árverseny jele lehet kiskereskedelmi szinten, amely lehetővé teszi a szolgáltatók számára, hogy elkerüljék az alacsonyabb nagykereskedelmi árak továbbhárítását.

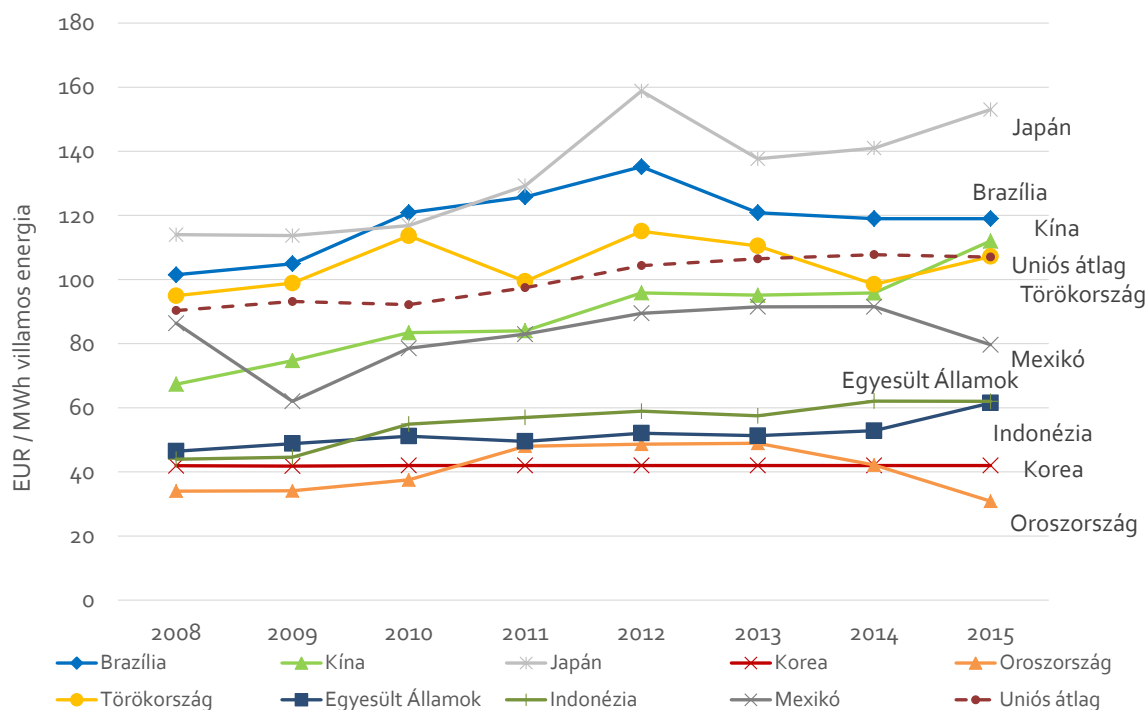
Az ipari árak **hálózati összetevője** évi 3,2%-kal nőtt az időszak során, az **adók és díjak összetevő** részesedése pedig jelentősen nőtt, az ár 12%-áról annak 32%-ára. Átlagosan a hálózati árösszetevő csaknem kétharmada az elosztó hálózatoknak tulajdonítható, de a tagállamok eltérő számítási módszerei miatt az adatok továbbra is gyengék. A háztartási árakhoz hasonlóan az ipari adatok adók és díjak összetevőjét alkotó komponensekre bontottuk.⁷ Mivel egyes alkotórészeket (hét és bizonyos egyéb adók) visszatérítik az iparágaknak, ez az összetevő jelentősen alacsonyabb, mint a háztartások esetében: míg az iparág MWh-ként 34 EUR-t fizet, addig a háztartások 79 EUR-t.

¹² HR, FR, IE, LV, PL, PT és UK.

Nemzetközi villamosenergia-árak

Bár egyértelmű, hogy az EU ipari villamosenergia-árai jelentősen eltérnek az egyes tagállamokban és ágazatokban, mindazonáltal fontos figyelembe venni az eltérő átlagtrendeket a világban.

8. ábra: A villamos energia ipari átlagára az EU-ban és a jelentős kereskedelmi partnereknél

Forrás: Brazil bányászati és energiaügyi minisztérium, kínai árellenőrzési központ, NDRC, indonéziai állami villamosenergia-társaság, orosz szövetségi statisztikai szolgálat; EIA adatok Törökország, Dél-Korea, Japán, az USA és Mexikó esetében.

Az elemzés azt mutatja, hogy a villamos energia ipari átlagára az EU-ban lényegesen alacsonyabb, mint Japánban, többé-kevésbé megegyezik a brazíliai, kínai és törökországi árral, és magasabb, mint Koreában, az Egyesült Államokban, Oroszországban és Indonéziában. 2008 és 2015 között az uniós árak 17%-kal növekedtek, az áremelkedések azonban sokkal magasabbak voltak Kínában (66%), Indonéziában (41%), Japánban (34%) és az USA-ban (32%). Az elemzés tartalmazza az átváltási árfolyamok hatását, amely bizonyos esetekben jelentős (például a júan árfolyama magyarázza a kínai növekedést; az árak a nemzeti valutában csak kis mértékben emelkedtek). Az 1. táblázat az uniós árak arányának alakulását mutatja kereskedelmi partnereinek áraihoz képest.

1. táblázat: Az EU ipari villamosenergia-árai más országokéhoz képest

Tárgyév	Egyesült Államok	Japán	Brazília	Kína	Törökország	Oroszország
2012	2,2	0,4	0,8	1,1	0,9	2,1
2013	1,9	0,4	0,9	1,1	1,0	2,2
2014	1,3	0,4	0,8	1,1	1,1	2,6
2015	1,7	0,5	n. a.	1,0	1,0	3,5

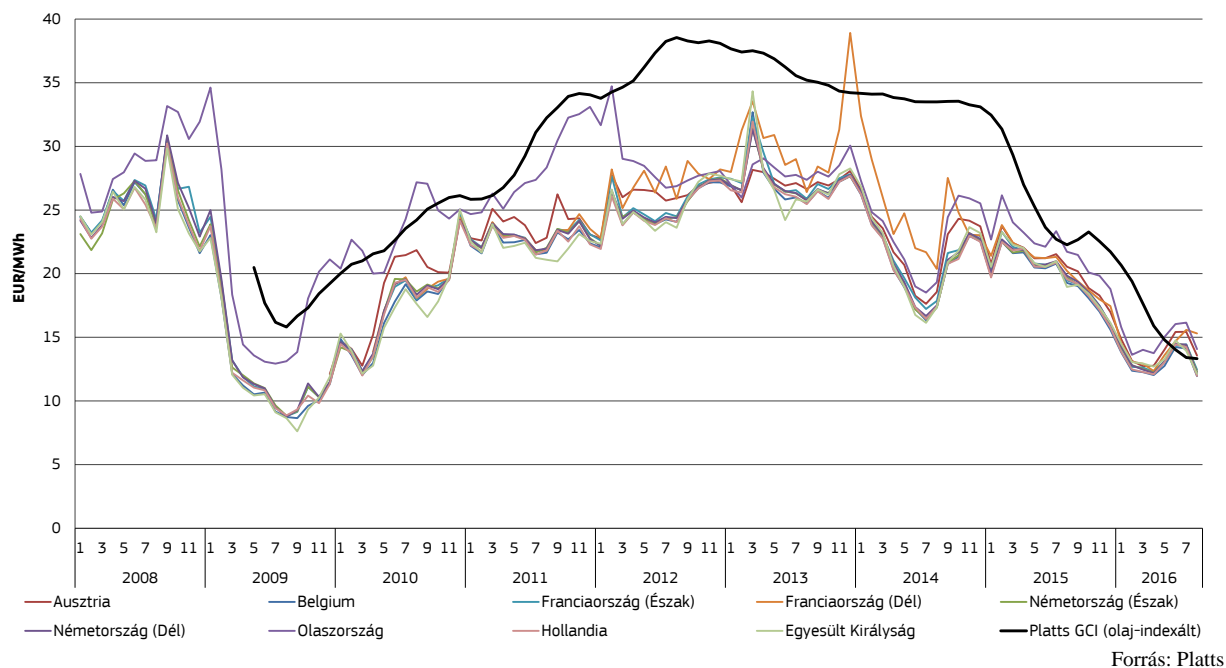
Forrás: EIA, Platts, brazil bányászati és energiaügyi minisztérium, kínai árellenőrzési központ, orosz szövetségi statisztikai szolgálat; például az uniós árak az USA árainak 2,2-szeresét tették ki, majd 1,7-szeresére csökkentek

3. Gázárak Európában

A gáz képviseli az EU elsődleges energiafogyasztásának 23%-át. A gázból származik villamos energiánk 15%-a, és az elégtit ki a háztartások és az ipar végső energiaszükségletének

majdnem a harmadát. Az EU ugyanakkor egyre inkább importálni kényszerül a gázt,¹³ korlátozott számú szállítótól. Ezért az árak még inkább ki vannak téve a nemzetközi trendeknek, és még fontosabbak a megfelelően működő piacok, illetve infrastruktúra.

9. ábra: Az EU nagykereskedelmi gázárainak trendjei

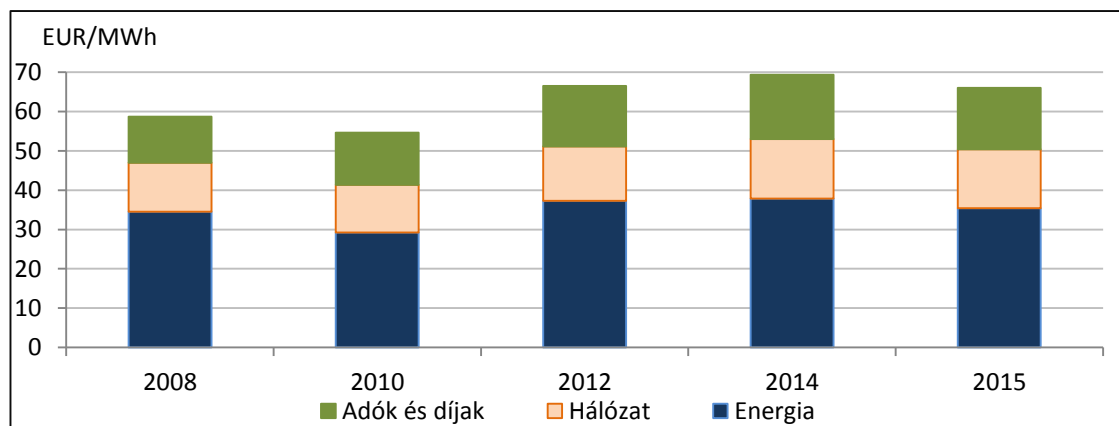
Az EU nagykereskedelmi gázárjai 2013-ig nőttek, de azóta több mint 50%-kal csökkentek. A villamos energiához képest sokkal jellemzőbb, hogy az európai nagykereskedelmi gázárak közelmúltban történt csökkenéseit globális fejlemények eredményezték. A lassú gazdasági fellendülésből és egyes japán atomerőművek újraindításából következő gyenge globális kereslet, a (csökkenő) olajárakhoz indexált gázszállítási szerződések és a cseppfolyósított földgáz kínálatának jelentős emelkedése lefelé irányuló nyomást váltott ki, és a nagykereskedelmi gázárak konvergenciáját eredményezte.

Kiskereskedelmi gázárak Európában

Az EU háztartási gázárjai 2008 óta csaknem évi 2%-kal nőttek. Az árak ebben az időszakban jelentősen közeledtek, de a legmagasabb árak (SE) még mindig majdnem négyszeresét jelentik a legalacsonyabb áraknak (RO).

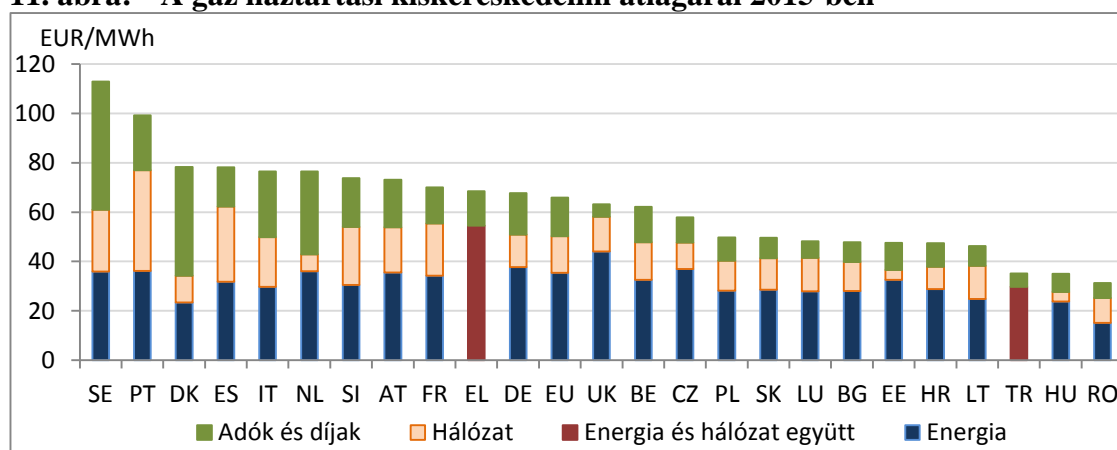
¹³ 2015-ben a gáz tekintetében az importfüggőség 69%-os volt.

10. ábra: A gáz uniós háztartási kiskereskedelmi átlagárának összetevői

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

11. ábra: A gáz háztartási kiskereskedelmi átlagárai 2015-ben

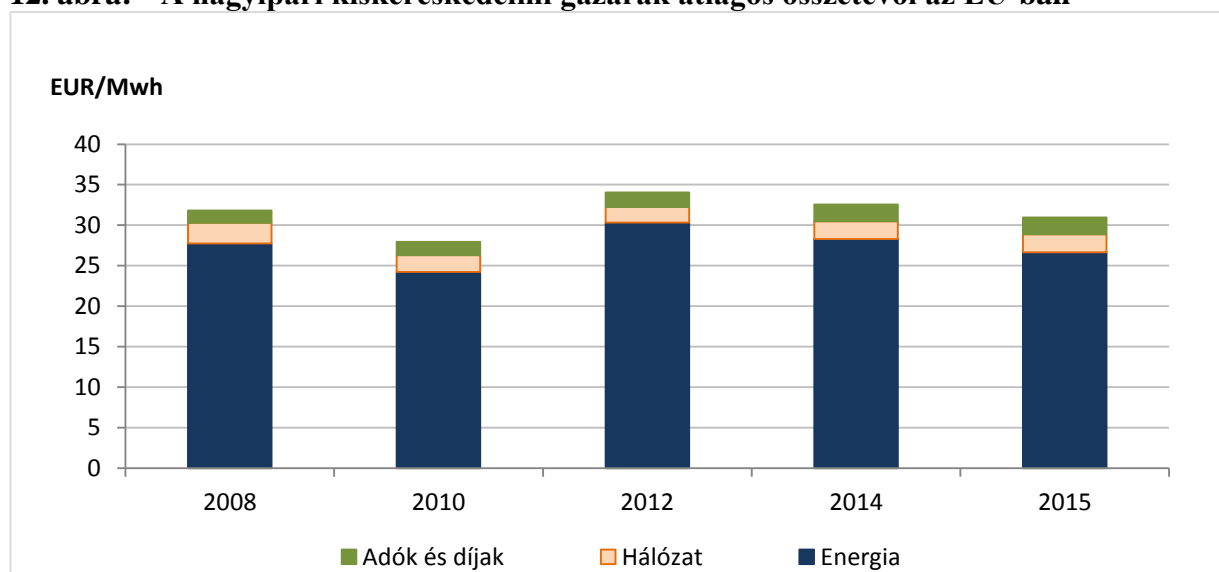

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

2008 és 2015 között az **energia összetevő** évi 0,3%-kal nőtt, noha ingadozások jellemezték ezen időszak folyamán. A **hálózati összetevő** növekedése évi 2,5%-os volt, és jelentősen hozzájárult a háztartásokat érintő összesített áremelkedéshez. Az **adók és díjak összetevő** évi 4,2%-kal nőtt, 15,6 EUR/MWh-ra. Ez utóbbi összetevő növekedése jelentős részben általános adókra vezethető vissza. (Az alkomponensek, melyeket a szolgáltatási munkadokumentum tárgyal, nem jelentősek.)

A nagy ipari fogyasztók¹⁴ esetében a gázárak 2015-ben alacsonyabbak voltak a 2008. éviéknél. Az energia összetevő továbbra is messzemenően a legjelentősebb komponens, és így az árak meghatározásának elsődleges faktora. Az adók és díjak hatása alacsony, csak az ár 8%-át teszi ki. Az ipari gázárakat inkább a nemzetközi nyersanyagárak befolyásolják, mintsem a jelentős mértékben eltérő nemzeti adók és díjak, így a nagy ipari fogyasztók tekintetében az árak viszonylag kis mértékben különböznek Európában. A nagy ipari fogyasztók tekintetében alkalmazott árak összetétele meglehetősen stabil maradt az idők során. Az ipari gázárak esetében hat ki leginkább a nagykereskedelmi ár a kiskereskedelmi árra, és a nemzeti gázpiacok árai 2008 óta 58%-os konvergenciát mutattak, ami arra utal, hogy az EU gázpiacai integráltabbak és versengőbbek, mint korábban.

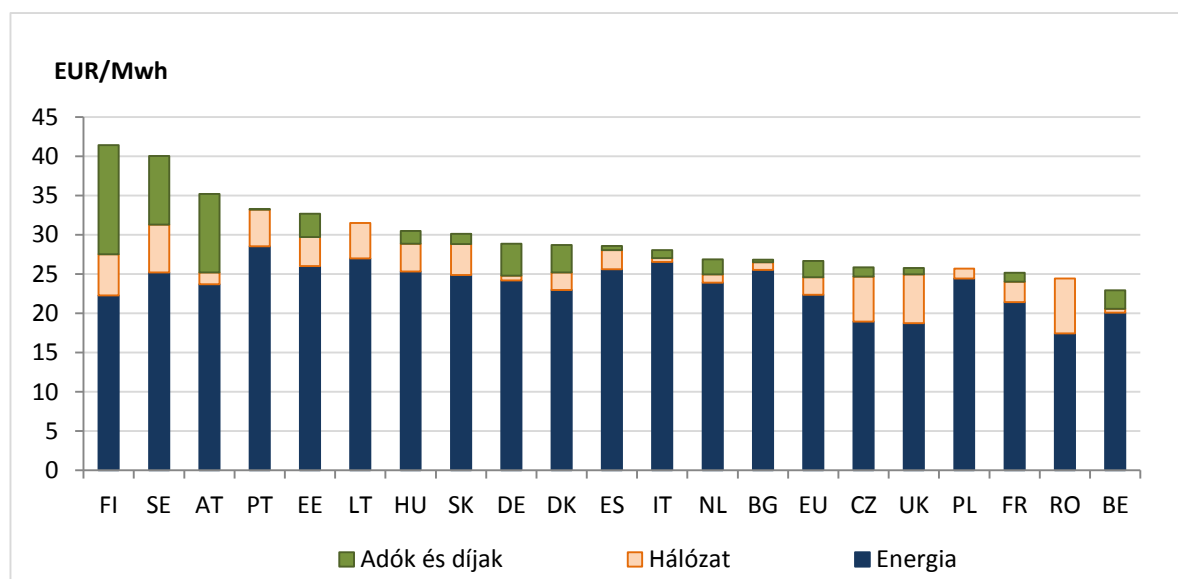
12. ábra: A nagyipari kiskereskedelmi gázárak átlagos összetevői az EU-ban

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

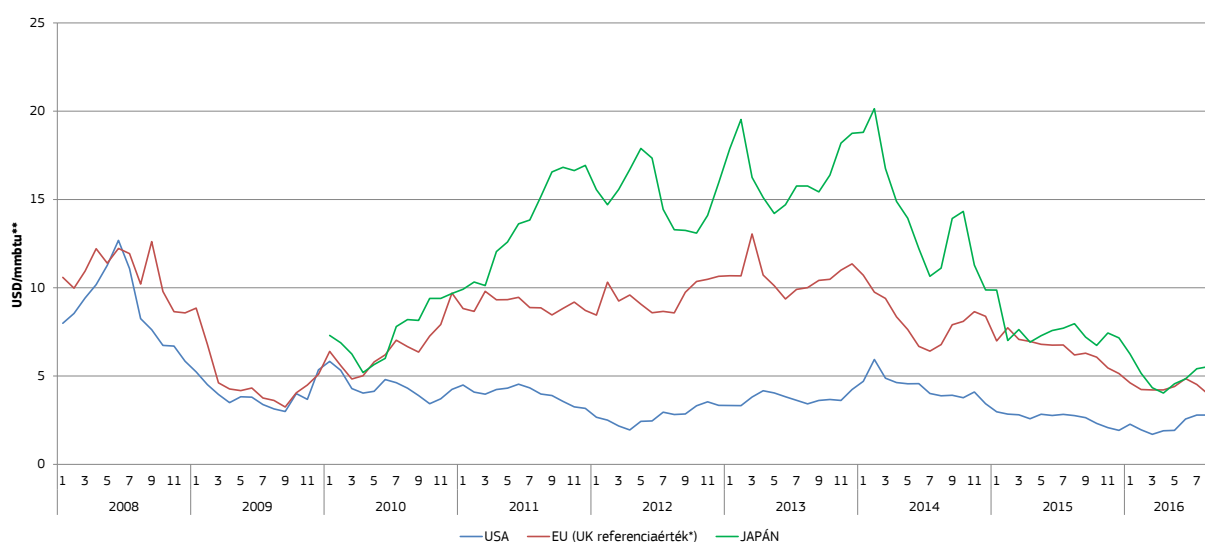
¹⁴ Az 1-4 millió GJ éves fogyasztással rendelkező ipari fogyasztókat (I5 sáv) jelenti.

13. ábra: A gáz nagyipari kiskereskedelmi átlagárai 2015-ben

Forrás: Tagállamok, bizottsági adatgyűjtés

14. ábra: Nemzetközi gázárak

*Az egyesült királyságbeli gázelosztó árát (NBP) széles körben használják indikátorként az uniós nagykereskedelmi gázpiacon

**mmbtu = millió brit hőegység

Forrás: Platts, ThomsonReuters

A nemzetközi gázárak jelentős konvergenciát mutattak 2014-ben és 2015 elején. Az EU gázárainak az USA gázárainhoz viszonyított aránya kedvezően alakult az elmúlt két évben. Az uniós gázárak átlagosan az USA gázárainak két és félszeresét tették ki 2015-ben, míg ez az arány 2012-ben 3 és 5 között volt. Ezt olyan tényezők mozgatták, mint a gáz növekvő globális kínálata és az európai hozzáférés a cseppfolyósított földgázhoz, a gyengébb európai és ázsiai kereslet, valamint az olajárakhoz indexált gázárak. A cseppfolyósított földgáz ázsiai árai 2014-ben jelentősen csökkentek, és 2015 elején az európai árakhoz közelítettek.

2. táblázat: Az EU ipari gázai más országokéhoz képest

Tárgyév	Egyesült Államok	Japán	Orosz- ország	Kína	Brazília	Török- ország
2012	3,3	0,6	4,0	1,0	1,0	1,2
2013	2,7	0,6	4,1	1,0	0,8	1,2
2014	1,9	0,6	4,3	0,9	0,9	1,3
2015	2,5	0,9	5,1	0,7	n. a.	1,2

Forrás: EIA, Platts, brazil bányászati és energiaügyi minisztérium, kínai áellenőrzési központ, orosz szövetségi statisztikai szolgálat. Az USA és Japán esetében a nagykereskedelmi és cseppfolyósítottföldgáz-importárakat a nyugat-európai cseppfolyósítottföldgáz-importárakkal vetettük össze.

Például az uniós árak az USA árainak 3,3-szeresét jelentették, és 2,5-szeresére csökkentek.

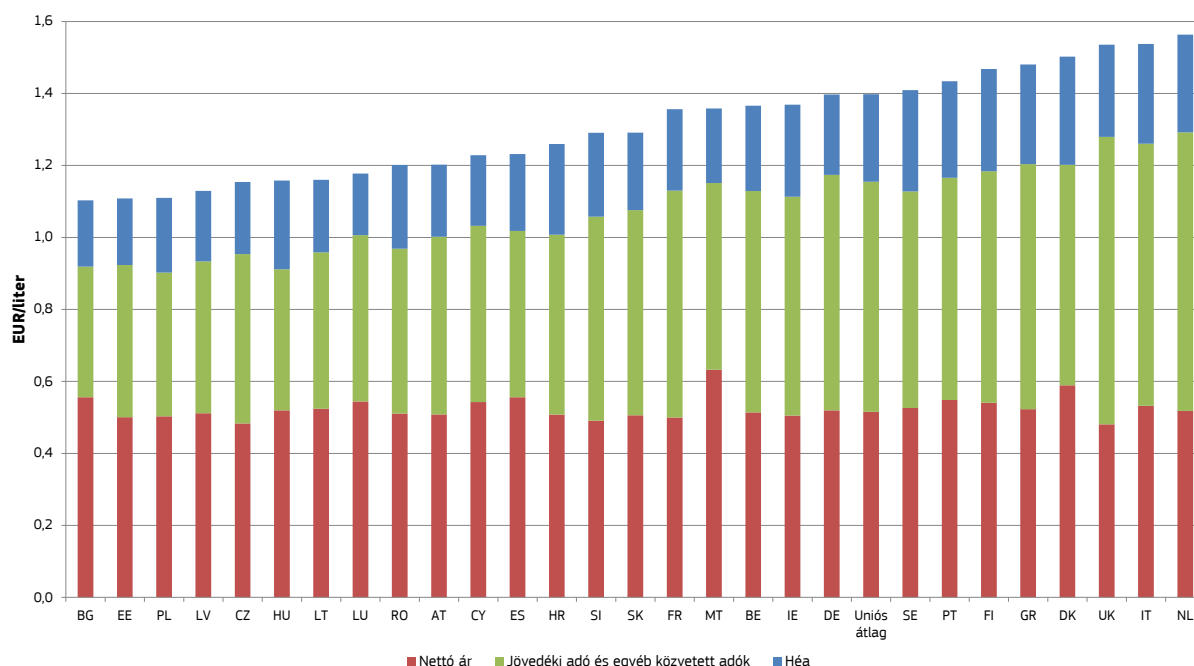
4. Kőolajtermékek ára Európában

A nyersolajárak 2014 közepe óta csökkennek a gyenge kereslet és a kínálat jelentős növekedésének eredményeként. A 2014. júniusi 115 USD/ hordós csúcstól a Brent-index 2016. január 20-ára 26 USD/hordóra csökkent, ami 2003 óta a legalacsonyabb szint. Ez azt jelenti, hogy az ár 19 hónap alatt 77%-kal csökkent. 2016. júniusra az árak ismét 50 USD/hordóra nőttek, és azóta a 40-50 USD/hordós tartományban mozognak.

Az olajárak erőteljes esése begyűrűzött a kiskereskedelmi piacokra, de hatásait enyhítette az euró leértékelődése, valamint az olajtermékeket terhelő magas jövedéki adó, amely a fogyasztói ár jelentős hányadát teszi ki. A benzin és a gázolaj fogyasztói ára (adókat és illetékeket beleértve) ennek ellenére 24%-kal, illetve 28%-kal csökkent 2014. június vége és 2016. február közepe között, amikor a kiskereskedelmi árak a legalacsonyabbak voltak, és a motor-üzemanyagok európai fogyasztói átlagára a legalacsonyabb volt 2009 óta.

A benzint és a gépjármű-gázolajat terhelő adók és díjak magasak, de az idők során alakultak. Az EU energiaadó-irányelve¹⁵ minimum jövedékiadó-mértékeket határoz meg, de csaknem valamennyi tagállam magasabb kulcsok alkalmazása mellett dönt. A benzint terhelő jövedéki adók a bulgáriai 0,36 EUR/litertől (minimummérték) a hollandiai 0,77 EUR/literig terjednek. A környezetvédelmi, gazdasági és adózási okok kombinációja folytán a benzin és a gázolaj fontos adóalapot jelent a tagállamok számára. 2015-ben az adók a benzin kiskereskedelmi átlagárának 63%-át, a gázolaj árának pedig 57%-át tették ki.

15. ábra: A benzinárak tagállamonkénti bontásban (2015)

Forrás: Európai Bizottság

5. Energiaköltségek Európában

A fentiekben kifejtettek alapján egyértelmű, hogy a villamos energia, a gáz és a kőolaj nagykereskedelmi ára számos tényező (például a növekvő kínálat és a csökkenő kereslet) miatt csökken. Ez a kőolajtermékek kiskereskedelmi árának csökkenését eredményezte. A kiskereskedelmi villamosenergia- és gázárak azonban stabilak maradtak vagy enyhén nőttek,

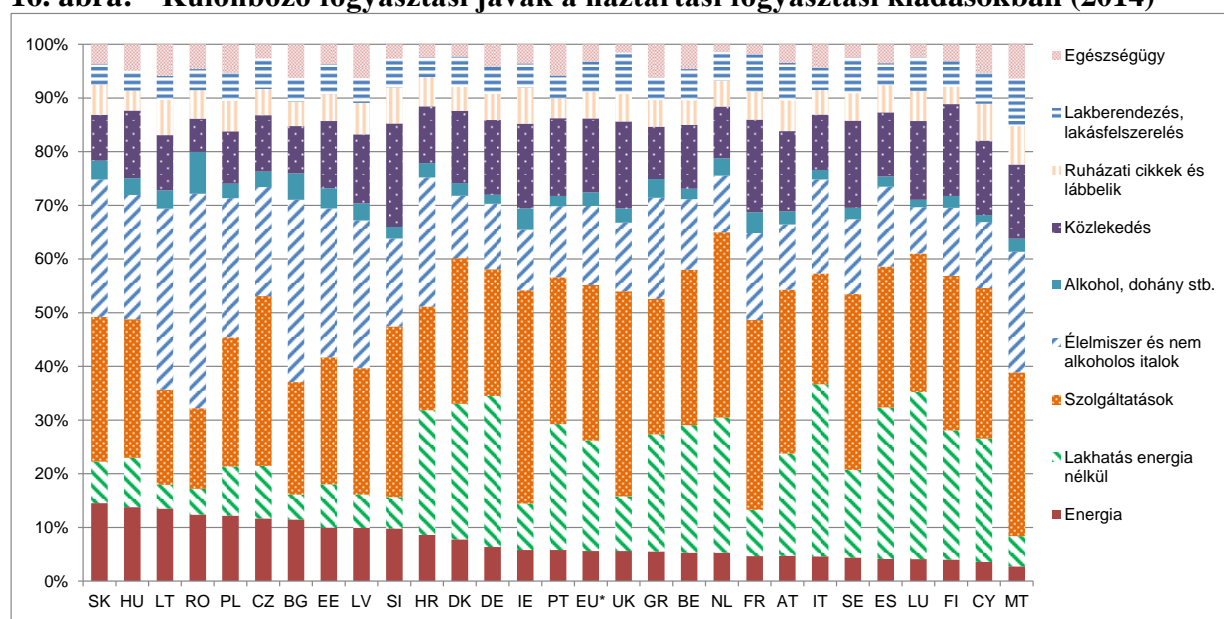
¹⁵ A Tanács 2003/96/EK irányelve (2003. október 27.) az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről (HL L 283., 2003.10.31., 51. o.).

mivel a hálózati költségek, adók és díjak elnyelték a nagykereskedelmi árak ilyen csökkenéseit. Ezek az ártrendek *energiafogyasztásunkkal* együtt fontos elemei a háztartási és ipar energiaköltségekre gyakorolt hatás értékelésének.

5.1. Háztartási energiakiadások

A háztartások esetében a villamos energia, a gáz és a fűtőolaj végső energiafogyasztása csak kis mértékben nőtt vagy csökkent 2008 óta. A villamos energia és a gáz *kiskereskedelmi* árának növekedése azonban azt jelentette, hogy az EU-ban a háztartások energiakiadásai (a külön számított közlekedés [kőolaj] nélkül) a háztartások 2008-as kiadásainak 5,3%-áról 2014-ben 5,8%-ra nőttek. Ezzel egyidejűleg a kőolajtermékek csökkenő kiskereskedelmi árai hozzájárultak a közlekedési üzemanyag-kiadások csökkenéséhez, amelyek a háztartási kiadások 4,3%-áról azok 3,9%-ára estek.

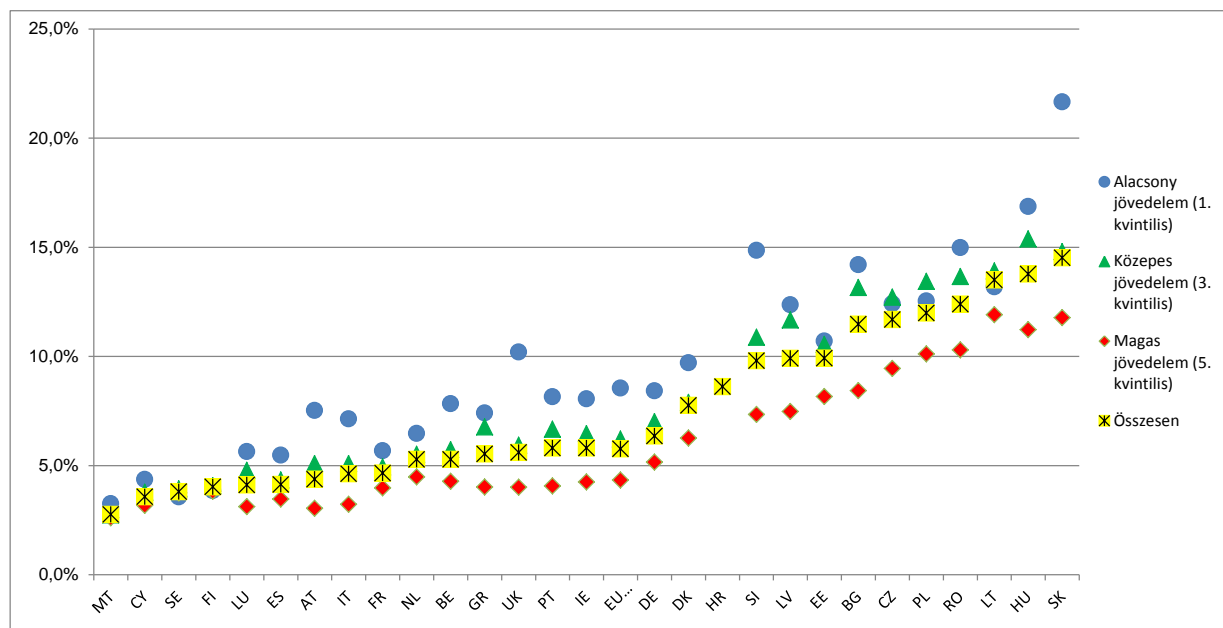
16. ábra: Különböző fogyasztási javak a háztartási fogyasztási kiadásokban (2014)

Forrás: Európai Bizottság, nemzeti statisztikai intézmények és saját számítás

A háztartási energiakiadások (közlekedés nélkül számított) átlagos értéke mögött jelentős eltérések húzódnak meg a (gazdagabb és kevésbé gazdag, melegebb és hidegebb éghajlatú) tagállamok, illetve a tagállamokon belül a jövedelmi csoportok között. Az arány a máltai 3%-tól a szlovákiai 14,5%-ig terjed. A különböző háztartási típusok elemzése azt támasztja alá, hogy a szegényebb háztartások jövedelmük nagyobb hányadát költik energiára, mint a gazdagabb háztartások.

17. ábra: A háztartási energiakiadások aránya jövedelmi csoportonként (2014)

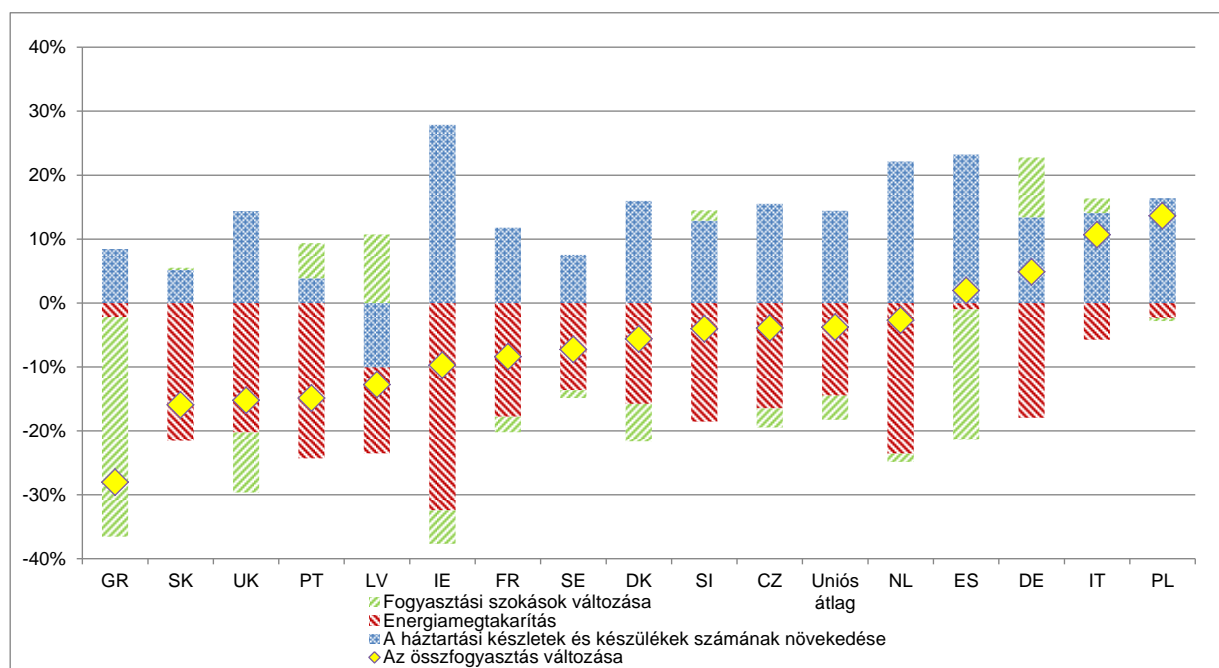

Forrás: Európai Bizottság, nemzeti statisztikai intézmények és saját számítás

A háztartások átlagos energiakiadása a legszegényebb háztartások esetében 8,6%-ot tett ki (2004-ben ez 5,7% volt), a közepes jövedelmű háztartások esetében 6,2%-ot, a magas jövedelmű háztartásoknál pedig 4,3%-ot. Ez azt mutatja, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztókat, különösen alacsony gazdasági növekedés idején, viszonylag jobban érintik az áremelkedések, mint az átlagos háztartásokat, ami arra utal, hogy az energiaszegénység kezelése érdekében a kiszolgáltatott fogyasztókra szabott szociális intézkedésekre van szükség.

Az elemzésből az is kitűnik, hogy egyes tagállamokban a háztartások úgy reagáltak a növekvő energiaárakra és költségekre, hogy csökkentették energiafogyasztásukat (lásd a 18. ábrát). Az EU háztartási energiafogyasztása (a közlekedés nélkül) a tárgyidőszakban a háztartások számának és méretének növekedése ellenére körülbelül 4%-kal csökkent. Ezt nagyrészt az energiatakarékosság eredményezte. A csökkenés sok esetben a fokozott lakóhelyi energiahatékonyság eredménye, de egyes országokban a vásárlóerő korlátai is okozhatták a fogyasztás drasztikus visszaesését.

18. ábra: Az energiafogyasztás változásai egyes tagállamokban (2004-2013)

Forrás: ODYSSEE adatbázis

5.2. Ipari energiaköltségek

Az elmúlt évek energiaárakat érintő fejleményei nem növelték az európai vállalkozások termelési költségeiben az energiaköltségek hányadát, amely kevesebb mint 2%. Ugyanakkor az ipar energiaköltségeinek csökkentése érdekében a tagállamok kormányainak többsége az energiaadók és -díjak (például megújuló energiával vagy energiahatékonysággal kapcsolatos díjak vagy hálózati díjak) alóli mentességek és kedvezmények formájában támogatásokat nyújt. A vállalkozás, jellemzőitől és a székhelye szerinti tagállamtól függően, 50%-kal alacsonyabb energiaárakat is élvezhet, mint ugyanazon ágazat egy másik vállalata.

Ezzel együtt, bizonyos olyan iparágak esetében, amelyeknél az energiaköltségek jelentősebbek és a nemzetközi versenynek való kitettség magas, közelebbről is meg kell vizsgálni az energiaköltségeket. Olyan energiaigényes iparágakról van szó, amelyekre bizonyos mértékű gazdasági jelentőség, valamint a kereskedelemnek való kitettség jellemző (amelyeknél az energiaköltségek a teljes termelési költségnek legalább 3%-át, egyes esetekben átlagosan 40%-át vagy még nagyobb hányadát teszik ki). A Bizottság által végzett elemzés szerint a 14 kiválasztott ágazatnál a legtöbb esetben az energiaköltségek hányada és abszolút értéke is csökkent 2008 és 2013 között. Ez az energiaárak csökkenésének, az adómentességeknek és -kedvezményeknek, a lecsökkent termelési szintekhez kapcsolódó alacsonyabb energiafogyasztásnak, a kevésbé energiaigényes termékek gyártására való átállásnak, az energiahatékony intézkedések átvételének és az egyéb gyártásiköltség-tényezők lassabb csökkenéseinek az eredménye.

Az energiaköltségek nemzetközi összehasonlítása

Az európai gazdaság összességében nem magas energiaigényű gazdaság. Az EU a változó belső és globális piacokkal, valamint az eltérő árak és egyre inkább növekvő mértékben szolgáltatások iránti kereslettel szembeállva évtizedek alatt átalakította gazdaság szerkezetét. A szerkezetátalakítás az erőforrások elérhetőségével kapcsolatos változásoknak, az árjelzéseknek és a technológiai fejlődésnek is köszönhető. Ahogy azonban fent megjegyeztük, egyes energiaigényes iparágak nemzetközi versennyel szembesülnek. Ezért fontos, hogy megvizsgáljuk, hogy miként viszonyul az energiaárak és költségek uniós alakulása a nemzetközi fejleményekhez.

Ahogy korábban már megjegyeztük, a villamos energia és a gáz uniós ipari átlagára viszonylag mérsékelten nőtt 2008-tól 2015-ig, az ázsiai országok (különösen Kína, Dél-Korea és Japán) ára ugyanakkor jelentősen gyorsabban nőtt.

A világ ipara energiaköltségeinek és energiaigényének összehasonlítása céljából (korlátozottan) rendelkezésre álló adatok¹⁶ arra utalnak, hogy a kínai energiaigényes iparágak sokkal energiaigényesebbek, mint az USA és Európa iparágai¹⁷. Ezzel szemben egyes európai ipari ágazatok nagyobb energiaigényűnek tűnnek, mint amerikai megfelelőik. Ennek ellenére a legtöbb esetben az energia az EU energiaigényes iparágaiban láthatóan alacsonyabb hányadát teszi ki a termelési költségeknek, mint az USA hasonló szektoraiban, és magasabb hányadát, mint Japánban. Az energiaköltségek hányada azonban 2008 óta gyorsabban csökkent Amerikában, mint az EU-ban, ami arra utal, hogy az USA alacsonyabb energiaárain túl az amerikai energiaigényes ipar is „felzárkózhat”. 2008 óta az egyes európai energiaigényes iparágak energiahatékonysági fejlesztéseire vonatkozó bizonyítékok¹⁸ azt mutatják, hogy ezek lelassultak vagy akár le is álltak. Ezt olyan tényezők magyarázhatják, mint a technikai fejlesztés vélhetően korlátozott hatóköre, a csökkent kapacitáskihasználási ráták, illetve a befektetésre alkalmas tőke elégtelen elérhetősége.

6. Energiatanulmányok és kormányzati bevételek

Egy versengő és megfelelően működő energiapiac várhatóan a legköltséghatékonyabb módon szállítja a háztartások és az ipar által igényelt energiát. Minél egyértelműbb az árjelzés és minél jobban illeszkednek egymáshoz az árak és a termelési költségek, annál hatékonyabb lesz az energia-előállítás és -fogyasztás. Az energiapiac azonban több szempontból nem működik megfelelően. Számos piaci és szabályozási kudarc eredményeként a kormányok az évek során különböző módokon avatkoztak be annak érdekében, hogy irányítsák az energiaágazat fejlődését. Az energiatermelőket vagy a fogyasztókat érintő szabályozási vagy pénzügyi intézkedéseket olyan szakpolitikai célok elérése érdekében vezették be, mint a környezetszennyezés és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, az energiaellátás biztonságának javítása vagy az energia költsége által a szegény háztartások vagy a kiszolgáltatott vállalkozások számára jelentett teher csökkentése. Az ilyen intézkedések gyakran támogatják az energiatermelést és fogyasztást, valamint adott esetben korrigálhatják az árjelzéseket annak érdekében, hogy tükrözzék a piaci kudarcokat. Ezek közé tartozhatnak az árakban megjelenő közvetlen intézkedések, ahogy az a fent tárgyalt energiaadók és -díjak alkomponensekben is látszik. Egyes intézkedések (például bizonyos energiakeresletre vonatkozó intézkedések vagy a költségek alatt rögzített árak) azonban tompíthatják is azokat az árjelzéseket, amelyek egyébként irányítanák az energiahelyettesítést és -termelést, az energiahatékonyságot és a beruházásokat. A fosszilis tüzelőanyagok támogatásai különösen problémásak, mivel hátrányt jelentenek a tiszta energia számára, és akadályozzák az áttérést az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra.

2014-ben a Bizottság átfogó tanulmányt készített az európai energiaköltségek és -támogatások jellegéről¹⁹. Ebben megállapította, hogy a kormányzati beavatkozások széles köre nyújtott jelentős, 2012-ben 113 milliárd eurós támogatást az energiaágazat számára (a közlekedés nélkül), amelyből körülbelül 17,2 milliárdot a villamosságot és fűtést biztosító fosszilis tüzelőanyagok *közvetlen* támogatására biztosítottak²⁰; a közlekedést szolgáló fosszilis

¹⁶ Az energiaintenzitást a bruttó hozzáadott-értékhez felhasznált energia alapján határozzák meg. Az energiaintenzitás a technikai energiahatékonyság indikátoraként használható, de befolyásolják olyan gazdasági tényezők, amelyek kihatnak a bruttó hozzáadott-értékre.

¹⁷ A vegyi alapanyagok, az acél és az alumínium tekintetében az elérhető adatok nem reprezentatívak.

¹⁸ A fizikai termelési egységenként felhasznált energia.

¹⁹ http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ECOFYS%202014%20Subsidies%20and%20costs%20of%20EU%20energy_11_Nov.pdf

²⁰ Ez magában foglalja a szén 9,7 milliárd eurós és a gáz 6,6 milliárd eurós támogatását; a támogatások a történelmi beruházási támogatások maradványai: fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos beruházási támogatások, betáplálási tarifák, üzemanyagadó alóli mentességek, villamosenergia-termelés, leszerelés és hulladékkezelés. (Forrás: 2014.

tüzelőanyagok támogatását ettől elkülönülten 24,7 milliárd EUR-ra becsülték. Amennyiben olyan, szélesebb nemzetközi (IMF) meghatározásokat alkalmazunk, amelyek a külső költségeket is tartalmazzák, a fosszilis tüzelőanyagok támogatása 300 milliárd EUR-ra nő²¹ mind Európában, mind Oroszországban, 250 milliárd EUR-ra Indiában, több mint 2050 milliárdra Kínában és 630 milliárd EUR-ra az USA-ban. Az EU elkötelezett a fosszilis tüzelőanyagokat érintő és a környezetvédelmi szempontból káros támogatások megszüntetése mellett annak érdekében, hogy az energiapiac versengőbbé váljon, az árjelzések pedig jobban segítsék elő az erőforrások hatékonyabb elosztását az EU éghajlatváltozás elleni küzdelmet célzó kötelezettségvállalásainak megfelelően. Az energiaárak közelmúltban történt viszonylagos csökkenése szükségképpen könnyebbé teszi a kormányzatok számára, hogy megszüntessék az adómentességeket, illetve az egyéb ár- és energiakereslet-támogatásokat. Ez ezenkívül hozzájárulna a költségvetési konszolidációhoz is.

Az energiapiaci beavatkozás egy másik általános formája az energia adóztatása. Ahogy fent említettük, erre sor kerülhet a piaci kudarcok korrekciója érdekében, de a kormányok gyakran széles és stabil adóalapokat keresnek annak érdekében, hogy stabil állami bevételeket biztosítsanak a kormányzati kiadások finanszírozására. Az energiafogyasztás hosszú ideje ilyen adóalapot jelent. 2014-ben az uniós tagállamok által beszedett energiaadók²² teljes összege 263 milliárd EUR volt, ami az uniós GDP 1,88%-ának felel meg. A jövedéki adók teszik az energiaadók legnagyobb részét. 2015-ben csak a jövedékiadó-bevételek 227 milliárd EUR-t tettek ki. Az energiatermékek lecsökkent fogyasztása a jövedékiadó-bevételek csökkenését eredményezte volna, de a tagállamok gyakran megemelték a jövedéki adó mértékét. Ily módon az energiafogyasztás továbbra is fontos adóalapja az állami bevételeknek, és segíti a tagállamokat a nehéz költségvetési helyzetek konszolidációjában. Általában véve az energiaadóztatás – szemben a munka és a beruházások adóztatásával – kedvező hatást gyakorolhat a növekedésre.

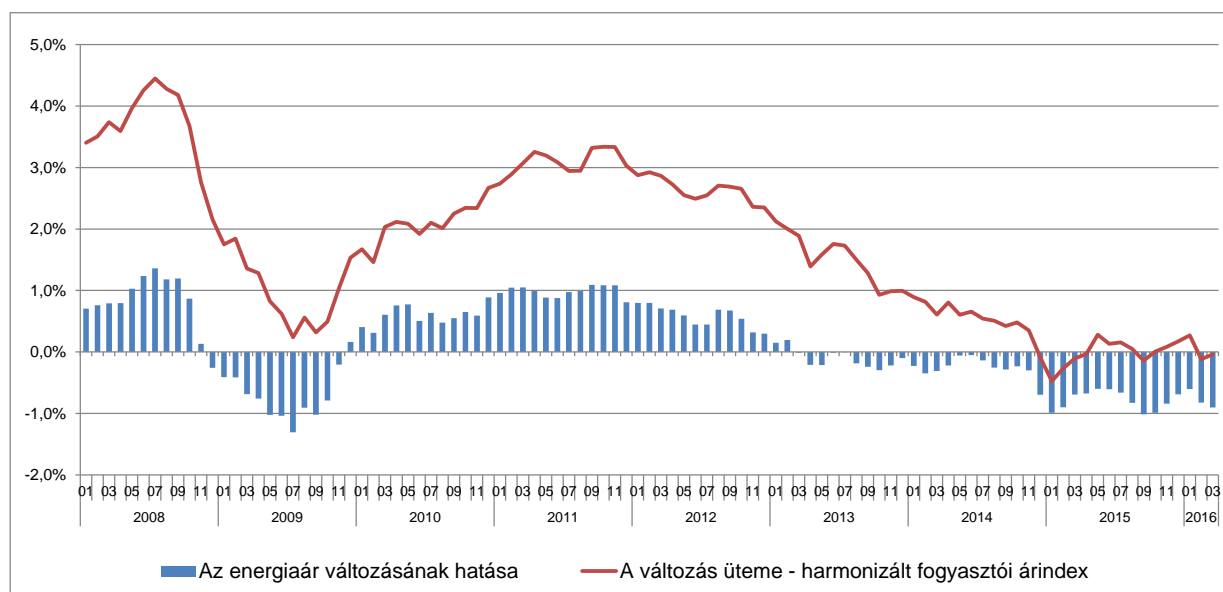
Az energiaárak továbbá az infláció révén hatással vannak az EU gazdaságának szélesebb makroökonómiai vetületeire is. Az energia egyértelmű szerepet játszik a háztartási kiadásokban és az ipari költségekben, valamint a kőolajárak révén különösen a közlekedési ágazatban. Ezért az energiaárak az inflációt érintő fontos tényezőt jelentenek. Az energiaárak 2008-ban érték el csúcspontjukat, és még 2011-ben is 1%-kal járultak hozzá az akkori uniós inflációhoz, ugyanúgy, ahogy jelenleg az alacsonyabb árak deflációs hatást gyakorolnak az EU gazdaságára.

évi tanulmány az energiaköltségekről és -támogatásokról, a közlekedés kapcsán (kőolaj-támogatás) idézi az OECD 2013-as beszámolóját. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ECOFYS%202014%20Subsidies%20and%20costs%20of%20EU%20energy_11_Nov.pdf).

²¹ 2015. évi becslések (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp15105.pdf>).

²² Energiával kapcsolatos környezetvédelmi adók, ahogy azt az európai környezeti-gazdasági számlákról szóló 691/2011/EU rendelet meghatározza; ezek nem tartalmazzák az energiatermékeket terhelő héát.

19. ábra: Az energiaárak hatása az inflációra az EU-ban

Forrás: Eurostat

Következtetés

A másodlagos energiahordozók árainak az utóbbi években tapasztalható gyors esése (különösen az olaj, de a gáz esetében is), a technológiai változásból, illetve a piaci és geopolitikai fejleményekből fakad. Ez drasztikusan megváltoztatta az energiával kapcsolatos képet. A jelentős energiainportőrnek számító Európában üdvözlendő a nehéz gazdasági helyzetben lévő háztartások és vállalkozások terheinek időszakos enyhülését, és az árcsökkenés „egyszeri” lökést adott a gazdaságnak. Ez mutatja az fejlődő globális piacok jelentőségét az energia szempontjából, főként egy olyan energiainportőr régió esetében, mint Európa, valamint csökkenti a más régiókkal szemben fennálló árkülönbségeket. Mindez különösen érvényes a gázra, amelynek esetében a cseppfolyósított földgáz piacainak globális fejlődése és az új ellátási források lehetőségeket teremtenek Európa számára, ami elősegítheti a gáz árát érintően a világ más régióihoz (mint például az USA-hoz) képest fennálló eltérés mérséklését, valamint a dekarbonizáció szempontjából javítja a gáz versenyhelyzetét a szénhez viszonyítva.

Az alacsonyabb árak azonban elvonhatják a figyelmet azokról az energetikai kihívásokról, amelyekkel az energiabiztonság, a versenyképesség és az éghajlatváltozás területén szembesülünk. Ezek a kihívások nem tűntek el. Az ebben a jelentésben szereplő adatok és elemzés valójában sokkal árnyaltabb képet mutatnak, és segítséget nyújthatnak a helyes megközelítések és szakpolitikák kialakításában, annak érdekében, hogy fejleszteni tudjuk az energiauniót ebben a változó energetikai környezetben. Az alacsony árakat nem szabad adottnak venni. E jelentés adataiból kitűnik, hogy a kínálat és a kereslet hirtelen változhat. Ez még inkább érvényes abban az esetben, amikor az olyan új források, mint a palagáz- és olajkutak, gyorsan kimerülnek, és állandó pótló beruházásokat igényelnek a termelés fenntartása érdekében.

Bár a legtöbb üzleti tevékenység esetében az energiaköltségek csak kis hányadát teszik ki a teljes termelési költségnek, Európa energiaigényes iparágai továbbra is érzékenyek az áremelkedésekre. Az energiainventizálás mérésén alapuló bizonyítékok arra utalnak, hogy az USA energiaigényes iparágai energiahatékonysági szempontból bizonyos ágazatokban felzárkózhatnak az EU-hoz. Ezt elősegítheti az energiahatékonyságot szolgáló beruházások fokozása és a nagyobb hozzáadott értékkel rendelkező innovatív termékekre történő áttérés. Egyes energiaigényes iparágak – a különböző tagállamokban igen eltérő módon – jelentős adókedvezményekben és -mentességekben részesülnek. Ilyen támogatásokat csak akkor szabad nyújtani, ha egyenlőtlen nemzetközi verseny esetén az európai ipar támogatása érdekében erre szükség van, és ezzel egyidejűleg minimalizálni lehet az ártorzulást. Tágabb értelemben, a

tagállamoknak ki kell használniuk a jelenlegi alacsonyabb energiaárakat annak érdekében, hogy megszüntessék a nem megfelelő támogatásokat és adómentességeket, amelyek eltorzítják az árjelzést és késleltetik az áttérést az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra.

Számos tényező befolyásolja az energiaárakat és a költségtrendeket Európában. E jelentés egyik egyértelmű megállapítása a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi villamosenergia-árak alakulásának eltérése. Míg a nagykereskedelmi árak 2016-ban 12 év óta a legalacsonyabb szintet érték el, addig a háztartási árak évente átlagosan 2-3%-kal növekedtek.²³ Ez a piaci működés piaci kudarcokkal keveredő javulásának, valamint az adók és díjak növekedésének az eredménye.

A nagykereskedelmi árak csökkenése a másodlagos energiahordozók árának csökkenéséhez, a visszaesett kereslethez és a piac-összekapcsolás révén megjavult piaci működéshez kapcsolódik. A regionális piactól függően villamosenergia-termelési többletkapacitás is fennáll, és az új kapacitás nem biztosított addig, amíg a régebbi kapacitás elhagyja a piacot. A kapacitási mechanizmusokhoz és a megújuló energia támogatásához hasonló nemzeti intézkedések szintén lenyomják a nagykereskedelmi árakat, tovább csökkentve ezáltal a bevételeket és ellensúlyozva a piac beépített árjelzéseit. Figyelemmel arra, hogy az ellátásbiztonsági, versenyképességi és dekarbonizációs célok elérése érdekében hosszú távon jelentős beruházás szükséges a termelési kapacitásba, az EU-nak piaci mechanizmusokon alapuló piaci szerkezetre és energiapolitikai keretre van szüksége, amely lehetővé teszi az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és rugalmas, keresletoldali irányítású termelésbe való beruházást, ideértve a tárolást és a határokon átnyúló összekapcsolást is.

A nagykereskedelmi árak csökkenése csak lassan és részlegesen hat ki a kiskereskedelmi fogyasztókra, míg gyorsabban ér el az ipari fogyasztókhoz. Ez arra utal, hogy a kiskereskedelmi piacokon tovább javulhat a verseny. Ezenfelül a hálózati tarifák, adók és díjak emelkedése javarészt ellensúlyozta a nagykereskedelmi árak csökkenését. Az ilyen emelkedések lehetnek a hatékonyságot, a belső piacot és az energiabiztonságot előnyösen befolyásoló határokon átnyúló összekapcsolásokhoz és intelligens hálózatokhoz szükséges beruházások eredményei. Az adó- és díjmeléseket a piaci kudarcok korrekciója érdekében, általános költségvetési okokból, illetve az energiatermelésbe irányuló beruházások közvetlen finanszírozása céljából is bevezethetik. (Lényeges, hogy az energiarendszer költségeit teljes mértékben fedezzék az ágazaton belül a fogyasztók, valamint hogy ne váljon lehetővé a díjdeficitek halmozódása.) Ugyanakkor ezek nem mérsékelhetik az energiatermelők beruházási hajlandóságát. A nagykereskedelmi árak kiskereskedelmi árakra gyakorolt kismértékű kihatása, illetve a háztartások és az ipar árérzékenysége miatt az EU-nak tovább kell mozdítania a belső energiapiac fejlődését, különösen egy működőképes villamosenergia-piaci szerkezet révén. Az EU-n belül versengő piacoknak kell kialakulniuk, amelyek mind a fogyasztók, mind a termelők képesek rugalmasan reagálni mind a nagykereskedelmi, mind a kiskereskedelmi árjelzésekre. Ha az energiaágazatba való beruházást a piaci erőkre hagyjuk, a beruházási és működési költségeket teljes mértékben fedező nagykereskedelmi energiaárakra van szükség.

Mindezek figyelembevételével a Bizottság piacszerkezetről, kiskereskedelmi piacokról, megújuló energiáról és szabályozásról szóló készülő javaslatai döntő fontosságúak egy olyan innovatív és versengő energiaágazat létrehozása szempontjából, amely elérhető áron képes energiát szolgáltatni Európa háztartásainak és iparának, lehetővé téve az európai ipar számára, hogy hatékonyan versenyezzen a globális gazdaságban.

²³ Az ipari villamosenergia-árak körülbelül 2%-kal növekedtek; az ipari gázárak stabilak maradtak vagy csökkentek.